

ellátott füzet tartalma a következő: 1–7. f. Francia nyelvtani gyakorlat. – 8–15r f. A teremítő képzelet sorsa korunkban. Fogalmazványtöredék. (1967?) – 15v–16r f. kötetterv? Verscímek. – 16v f. Istálló. Versfogalmazvány, szövegvariáns. – 17–20. f. Francia nyelvtani gyakorlatok. – 20v f. Fal. Versfogalmazvány. A 20 lapos füzet datálása *A teremítő képzelet sorsa korunkban* c. előadás fogalmazványa alapján volt lehetséges. 1967–1968-ra tehető a kézirat keletkezése. Körmendy Kinga szakmai beszámolóját egy szubjektív benyomásának megfogalmazásával zárta. Számára a feldolgozott kéziratok nem csak a művek kéziratai, életrajzi források esztétikai, irodalomtörténeti értékekkel. A sorok mögött azt az állandó erőfeszítést érezni, amivel a költő a mindennapok szorításában egy külső–belső rendre törekedett. Abban a reményben, hogy ez a rend az alkotás lehetőségét biztosítja. Körmendy Kinga előadása részben e nyomatott formában is kiadott kéziratkatalógus ismertetése volt, részben a feldolgozás szempontjainak, problémáinak bemutatása, illetve egy ilyen kéziratári feldolgozás jelentőségének érzékeltetése. Az újabb kiadásokat megelőző filológiai kutatások jelentős részét éppen ez a négy évig tartó, áldozatos és pontos munka adta.

Hafner Zoltán az általa végzett szöveggondozás és kiadás vázlatos áttekintését adta előadásában, érzékeltetve, hogy ez a munka milyen újabb problémákat hozott a felszínre, majd szót egy leendő kritikai kiadás előkészítésének feladatairól, feltételeiről.

A hagyatéka katalógusának tételei, a kiállított tárgyak, a rendben elhangzott előadások felidéznek Pilinszkynek egyik jegyzetét. „De akkor mi is a valóság?” – kérdezi. „Valami mégis van. S ez a van megközelíthetetlen a tudósok, a szociológusok, a köznapis szem számára. Erről csak a szentek tudnak, s ihletükben a költők találkoznak vele.” „Ez a világ. De valamivel mégis több. De mitől? Ez az amiről nem tudnak még a fiatalok se, s valószínűleg azok sem, akik miatt Isten megkegyelmez a világnak.”

A tanulmánykötetet *Vallomások és emlékezések* címszó alatt összegyűjtött vegyes műfajú

felszólalások egészítik ki. Ez a rész tartalmazza Esterházy Péter, Vasadi Péter meditációit, Gyurkovics Tibor megidéző látomását, verseket Nagy Gáspártól, Somlyó Györgytől, Tandori Dezsőtől még rajzokat is és visszaemlékezéseket Ferenczi Lászlótól, Fodor Andrásról, Kocsis Zoltántól, Lengyel Balázstól, Vajda Miklóstól, Vattay Elemértől.

A kötetzáró függelékben közlik Kulcsár Szabó Ernőnek a Pilinszky-emlékkiállítás megnyitói beszédét, és a Szervita Nővérek emlékezését a rendalapító Baitz Erzsébet, a költő nagynénjének fényképével együtt. Alexia, Benedicta, Johanna nővér szeretettől érzékletes, naiv, keresetlen szavai sok visszaemlékezésnél láttatóbban idézik meg a költőt, gyerekkorát, gyerekkorának különös, szorongásos és ugyanakkor egy-egy érintés, szó, gesztus, esemény nyomán hirtelen kitáguló világát, magunk előtt látjuk a versekben megjelenő kasztélyparkot számunkra már örökké titkokat őrző részleteivel, a Károlyi utcai lakást, az eszmélés színtereit, színterét, melybe a költő haza akart hazajutni végül.

HORÁNYI KÁROLY

Baufeld, Christa: Kleines frühneuhochdeutsches Wörterbuch. Tübingen, 1996. Niemeyer, 264 l.

Christa Baufeld neve nem ismeretlen a régi német irodalommal foglalkozó szakemberek előtt. Baufeld asszony, akinek fő kutatási területe a középkori német nyelvű szakismerteti-irodalom, a greifswaldi medievista műhely tagjaként lett nemzetközileg is elismert germanista. A középkori szakismereti-irodalomról írt számtalan publikációja után, most egy más jellegű munka, egy kora-újfelnémet szótár megírására vállalkozott.

A könyv bevezetőjében maga a szerző is megemlíti, hogy a szakemberek évtizedek óta hiányolják egy teljesen új kora-újfelnémet szótár létét. Különösen az egyetemi képzésben érezhető ez a hiány, mivel igen kevés lexikog-

ráfiai segédanyag áll a kora-újfelnémet szövegekkel foglalkozó egyetemisták rendelkezésére. Tulajdonképpen Alfred Götze egykötetes műve (*Frühneuhochdeutsches Glossar*) az egyetlen teljes kora-újfelnémet szótár, amely századunkban megjelent. E munka ma is kapható, azonban a mindennapi használat során gondot okozhat, hogy első kiadása óta változatlan, átdolgozatlan formában nyomják újra, illetve terjedelménél fogva nem öleli, nem ölelheti fel a teljes kora-újfelnémet szókincset. A használó tehát sokszor hiába keres benne bizonyos szavakat. Néhány éve a Walter de Gruyter kiadó nagyszabású vállalkozásba kezdett: egy körülbelül tíz kötetesre tervezett kora-újfelnémet szótár kiadását tűzte ki célul. A Robert R. Anderson, Ulrich Goebel és Oskar Reichmann szerkesztésében megjelenő *Frühneuhochdeutsches Wörterbuch* néhány kötete már napvilágot látott, ám évekbe (évtizedekbe?) telik, amíg az összes kötet megjelenik. Ráadásul a teljes sorozat olyan drága lesz, hogy a kutatók, az egyetemisták többsége még csak nem is gondolhat arra, hogy megvegye. Ezek miatt az okok miatt látta indokoltnak a szerző e kis szótár megírását.

A szótár forrásanyagát az 1350 és 1600 közötti időszak költészete és szakismereti-irodalma szolgáltatta. Felvetődik a kérdés, miért nem az 1350 és 1650 közötti időszak irodalmi termése, hiszen a német nyelvtörténetnek legtöbbször 1650 körülre teszi az újfelnémet periódus kezdetét. Baufeld úgy vélte, azért célszerű kihagyni a forrásanyagok közül az 1600 után keletkezett műveket, mert a barokk irodalmi nyelv már külön fejezetnek tekinthető. A szépirodalmi alkotások közül azok a művek szolgáltatták a forrásanyagot, amelyek a három kora-újfelnémet olvasókönyvben (Alfred Götze: *Frühneuhochdeutsches Lesebuch*; *Frühneuhochdeutsche Texte*, hg. von Gerhard Kettmann; *Frühneuhochdeutsches Lesebuch*, hg. von Oskar Reichmann und Klaus-Peter Wegera) megjelentek, de nem csak az ezekben olvasható részletek,

hanem a teljes művek. Ezt a már önmagában is tekintélyes terjedelmű szöveganyagot Baufeld kiegészítette a vallásos irodalom és a szakismereti-irodalom (hadtudomány, történetírás, aritmetika, geometria, asztronómia, asztrológia, zene, alkimia, mágia stb.) további száz művével.

A hézagpótló mű hasznos segítség a régi német szövegek tanulmányozása során. A szótár használójának munkáját nagyban megkönnyíti, hogy a szerző az egyes címszavak legfontosabb írásváltozatait is feltünteti. Ha valamelyik szó csak egy nyelvjárásban volt használatos, akkor ezt külön jelöli. Gyakran az idegen szavak etimológiáját is megadja, de nem mindig. Sajnos a bevezetőből sem derül ki, miért hiányzik egyes idegen szavaknál az etimológiai magyarázat. Minden esetben megadja viszont a szó előfordulási helyét. A használatot megkönnyítendő, a bevezetőben röviden ismerteti a kora-újfelnémet nyelv graféma-rendszerét illetve a fonológiai-fonetikai változásokat, sajátosságokat, továbbá közli a kéziratokban, ősnymotványokban előforduló legfontosabb rövidítéseket. A további tájékozódást a gazdag bibliográfiai jegyzék könnyíti meg.

A gyakorlati használat során az ember hamar rájön: Christa Baufeld és Alfred Götze szótára jól kiegészítik egymást. S bár Baufeld nem adja meg, hány ezer címszót tartalmaz a szótár, anyaga gazdagabb, mint Götze szótáré.

A szerző elsősorban egyetemistáknak szánja könyvét, de természetesen más is haszonnal forgathatja. A szótár magyar szakemberek (kodikológusok, nyelvtörténettel foglalkozó kutatók, történészek, könyvtárosok, levéltárosok) érdeklődésére is számot tarthat, hiszen a hazai könyvtárakban, levéltárakban rengeteg kora-újfelnémet nyelvű anyag van s ezek feldolgozása során a könyv igen jó szolgálatot tehet. Reméljük, hamarosan minden kéziratár könyvespolcán ott lesz.